

ОСОБЛИВОСТІ ІМПЛІКАЦІЇ НЕГАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Швачко Світлана Олексіївна
д. філол. наук, проф.
Дудкіна Надія Володимирівна
магістр
Сумський державний університет
м. Суми, Україна
info@translation.sumdu.edu.ua

Анотація: В статті аналізуються особливості та шляхи імплікації категорії негації в англomовному дискурсі. Вона спрямований на опис різних аспектів сентенційного заперечення, а також має на меті проілюструвати різні засоби імпліцитного вираження заперечень в англійській мові.

Ключові слова: категорія негації, мовна універсалія, імпліцитне вираження, лексичний рівень мови.

На сучасному етапі розвитку мовознавства все більше уваги привертає категорія заперечення та шляхи її вираження в різних мовах. Категорія заперечення є **пріоритетним** питанням не лише лінгвістики, а й пов'язане з багатьма іншими науками, такими як філософія, логіка та багато інших.

Заперечення є складною багатоаспектною універсальною **категорією**, воно викликає не тільки лінгвістичний, а й загальнонауковий інтерес. Проблема заперечення та різних його аспектів давно привертала увагу лінгвістів усього світу: О. Jespersen, М. Miestamo, Р. Eriksen, J. Payne, R. Forest, W. Croft, О.О. Селіванова, А.Й. Паславська, С.О. Швачко, Л. Хантер, А. І. Бахарев, І. М. Богуславський, В. Н. Бондаренко та багато інших.

Робоча **гіпотеза** полягає в тому, що значення негації в англійській мові вербалізується на лексичному, граматичному та морфемному рівнях.

Актуальність даного дослідження обумовлюється недостатньою вивченістю імпліцитного вираження категорії негації в англomовному дискурсі

як у семантичному, так і функціональному плані, суперечливістю напрямків і існуючих точок зору на природу даного явища у мові та мовленні.

Об'єктом дослідження є категорія негачії, **предметом** — лексичні, граматичні та морфемні маркери негачії в англомовному дискурсі.

У роботі використано загальнонаукові **методи** аналізу, синтезу, індукції, дедукції, а також компонентний, контекстуальний, трансформаційний аналізи.

Л. Хорн зазначає, що багато в чому заперечення - це те, що робить нас людьми, нав'язуючи нам здатність заперечувати, суперечити, формувати хибне уявлення, брехати **та** передавати іронію [1, с. 112].

Заперечення — це мовна універсалія, що зустрічається у всіх відомих мовах і притаманна лише для людських мов [2, с.5]. Функція заперечення досить прямолінійна: вона заперечує частини цілого речення чи пропозиції. Реалізація заперечення, однак, є більш складною і різниться в різних мовах, у різних мовців і навіть у одного і того ж диктора в різних контекстах.

На думку Кришталюк Г.А., заперечення в англійській мові може реалізуватися експліцитно або імпліцитно. Зазвичай експлікація відбувається на синтаксичному і морфемному рівнях, а імплікація на лексичному [3, с. 34-38].

Досить часто заперечення в англійській мові імпліцитно виражене контекст чи порядок слів. Негативність вислову прихована і може бути визначена лише в контексті. Одним з таких випадків є вживання сполучника *lest*.

В Cambridge Dictionary вказано, що сполучник *lest* вживається для того, щоб запобігти можливості відбутися певним подіям : *They were afraid to complain about the noise lest they annoyed the neighbours.* — Вони боялися скаржитися на шум, щоб не дратували сусідів [4].

В словнику Lexico подано два випадки вживання, сполучника *lest*:

1) намір запобігти (щось небажане), щоб уникнути ризику: *He spent whole days in his room, wearing headphones lest he disturb anyone.* — Він цілі дні проводив у своїй кімнаті, в навушниках, щоб ніхто не заважав.

2) вказує на страх, зумовлений можливістю того, що трапиться щось небажане: *When she was a couple of feet still from the bed she stopped, afraid to go on lest her fears came true.* — Коли вона була за кілька футів від ліжка, вона зупинилася, боячись іти далі, щоб її побоювання не здійснилися [5].

Для жителів туманного Альбіону неабияку цінність має фраза “*lest we forget*” — ми не забудемо, якою вшановують загиблих воїнів Першої світової війни.

Ця фраза вперше була вжита у вірші Редьярда Кіплінга, який її склав ще задовго до того, як вона потім була використана для коментарів до діамантового ювілею королеви Вікторії в 1897 році, коли вона була опублікована в *The Times*. Вірш мав назву “*Recessional*”, що дуже схоже за змістом до фрази “*lest we forget*”, яка повторюється в кінці кожної з перших чотирьох строф [6].

*God of our fathers, known of old,
Lord of our far-flung battle line,
Beneath whose awful hand we hold
Dominion over palm and pine—
Lord God of Hosts, be with us yet,
Lest we forget—lest we forget!*

Концепт “*being careful not to forget*” простежується також в Біблії. *The*

Only take heed to thyself, and keep thy soul diligently, lest thou forget the things which thine eyes have seen, and lest they depart from thy heart all the days of thy life: but teach them thy sons, and thy son's sons — Слідкуйте лише за собою і пильно стежте за своєю душею, щоб не забути те, що бачили очі ваші, і щоб вони не відійшли від вашого серця всі дні вашого життя: але навчи цьому своїх синів та синів твого сина [7].

Ця біблійна цитата, ймовірно, є прямим джерелом для терміна в поемі 1897 року. Це узгоджується з основною темою поезії “*Recessional*” – якщо нація забуде справжнє джерело свого успіху (the “*Lord God of Hosts*” and His “*ancient*

sacrifice” of “a humble and contrite heart”) — його військові чи матеріальні надбання будуть недостатніми у часи війни.

Ступені порівняння прикметників часто мають прихований негативний зміст. Наприклад, *less than, more than*.

Not less than one million people visit Tower of London every year. – Не менше мільйона людей щороку відвідують Лондонський Тауер.

Not more than 200 people attended the opening gala celebration. – Урочисту вечірку, присвячену відкриттю, відвідали не більше 200 осіб.

“*Many*” та “*several*” мають різницю в граматичності відповідних кількісних показників.

Not many people came to the exhibition last week. – Минулого тижня на виставку прийшло не так багато людей.

Not several people came to the exhibition last week. – Минулого тижня на виставку прийшло не так багато людей/ багато людей.

У цьому реченні є два можливі значення “*several*”: менше значення для кількох, заданих дискурсом, або більше, ніж це значення. Це дуже схоже на випадок “небагатьох”.

Not several people came... = мало хто / ніхто не прийшов...

Not several people came... = всі / (багато людей) прийшли...

З іншого боку, вираз “*not many*”, не може бути більшим, ніж “*many*”, оскільки можливо, що “*many*” вказали розмір усього набору, а отже “*not many*” означає “*not all*”. Тому можна зробити висновок, що “*not many*”, може позначати лише набір розмірів, менший за значенням від “*many*”.

“*More than half*” and “*most*”. Оскільки “*more than half*” позначає набір розмірів **понад** 50% до 100% певного предмета чи явища, тобто немає меншої чи більшої половини, а отже можливі значення для розміру заперечуваного кількісного показника є замкненими, це свідчить про те, що заперечення є граматичним.

Однак “*most*” означає десь більше 50% до деякого значення менше 100%, залежно від даної ситуації. Коли ми намагаємось заперечувати “*most*”

можливо, “*not most*” може означати більше, ніж “*most*” або менше, ніж “*most*”. Отже, “*most*” не можна заперечувати.

Також слід звернути увагу на використання:

- *little* вживається з незлічуваними іменниками:

Наприклад: “*Mary said nothing, but she drank some tea and ate a little bread.*” — *Мері нічого не сказала, але випила трохи чаю і з’їла трохи хліба.* “*I have little reason to think they will help.*” — *У мене мало підстав думати, що вони допоможуть* [4].

Іноколи вживання прикметника *little* створює гумористичний ефект завдяки грі значеннями омонімічних слів: *leprechauns are always a little short* (to be short (“бути маленьким на зріст”), to be short of smth. (“не вистачати чогось”)) [8, с. 3].

- *few* вживається з іменниками в множині:

Наприклад: “*There are few men who are capable of doing it.*” — *Мало хто здатний зробити це.* “*I know few places that I could recommend to you.*” — *Я знаю небагато місць, які можу вам рекомендувати* [4].

Детермінатори “*none*” та “*neither/either*”. Якщо ми використовуємо визначник “*no*” для позначення однини, ми повинні використовувати “*none*” і “*neither*” для позначення елемента, згаданого згодом. Ми використовуємо “*neither*” для позначення двох елементів, а “*none*” для групи з більш з двох елементів.

Наприклад: “*No one knew the answer.*” — *Ніхто не знав відповіді.*

“*None of them/the boys/the students knew the answer.*” — *Ніхто з них/хлопці/студенти не знали відповіді.*

“*Neither of them/the boys/the students (just as long as there are only two of them) knew the answer.*” — *Ніхто з них/хлопці/студенти (поки їх лише двоє) не знали відповіді.*

Детермінатор *either* вживається як визначник перед іменником, який вказує на два можливі варіанти. *Either* вимагає після себе іменника в однині.

Personally, I don't like either jacket.[4] — Особисто мені не подобається жодна куртка.

Either може виступати в ролі займенника:

A: *What colour paper do you want, white or cream?*

B: *Either. It doesn't matter* [4].

A: *Який кольоровий папір ви хочете, білий або кремовий?*

B: *Будь-який. Це не має значення.*

Ми також можемо використовувати його як прислівник після дієслова:

It was a really nice hotel, and it wasn't very expensive either [4]. — Це був дуже хороший готель, і він був не дуже дорогим.

Значну роль для заперечення іменникової фрази відіграє наголос.

Наприклад: *"They will make no cakes for her."* — Вони не приготують для неї тістечок. Слухач зверне більше уваги на результат *"no cakes"*, ніж тоді, коли ми скажемо, що *"They won't make cakes for her."* — Вони не будуть готувати для неї тістечка. Друге речення демонструю нормальною дією, тоді як в першому ми будемо думають, що "вони" мають певну неприязнь до неї як недобрі люди.

В англійській мові є деякі негативні прислівники, які створюють негативні речення, не додаючи *no/not/any*. Тож, використовуючи негативні прислівник, нам не потрібна частка "no" для вираження негатиї.

Якщо ми хочемо сказати *"I almost don't know him."* — Я його майже не знаю., то при використанні негативного прислівника буде *"I barely know him."* — Я ледве його знаю.

Як ми бачимо, негативне вираження (*don't*) так би мовити, стирається із речення. Ось чому багато людей помиляються, вживаючи цю негативний прислівник. Він вже має негативне значення, тому немає необхідності використання негативних часток (*no/not/neither/nor/* тощо).

Речення з негативним прислівником можна утворити за формулою:

Subject + negative adverb + positive verb

Subject + to be + negative adverb [9, с. 3].

Наприклад: “*She never apologizes for her wrong behaviour.*” — Вона ніколи не вибачається за свою погану поведінку. “*John is rarely late for school.*” — Джон рідко спізнюється до школи [4].

Особливої уваги заслуговує прикметник *reluctant*. Згідно з кембриджським словником, прикметник *reluctant* вказує на небажання щось робити й додається до інфінітива.

Наприклад: “*I was having such a good time I was reluctant to leave.*” — Я чудово проводив час, що мені не хотілося йти. “*The United Nations was reluctant to get its forces embroiled in civil war.*” — Організація Об'єднаних Націй не хотіла втягувати свої сили у громадянську війну. “*I'm a bit reluctant to get involved.*” — Я трохи не бажую брати участь [4].

Яскравим зразком нестандартної англійської мови є *ain't*. Форма *ain't* має незрозуміле історичне походження та широко вживається сьогодні — граматично та географічно є скороченою формою від *am not, is not, are not, has not, or have not*.

Наприклад: “*As my old ma used to say, you can't spend what you ain't got.*” — Як казала моя стара мама, ти не можеш витратити те, чого не маєш [4].

Дана форма часто використовується в текстах музичних творів різних жанрів.

Ain't no sunshine when she's gone

It's not warm when she's away

Ain't no sunshine when she's gone

And she's always gone too long

Anytime she goes away...

(“Ain't No Sunshine” – Bill Withers)

“*Ain't no sunshine when she's gone.*” — Сонце не сяє, коли її немає поруч.

В даному випадку *ain't* має скорочену форму від *is not*.

Ще одним прикладом є пісня Марвіна Гея “*Ain't No Mountain High Enough*”.

Listen baby, ain't no mountain high

(Послухай, мила, немає гір таких високих)

Ain't no valley low, ain't no river wide enough baby

(Немає долин таких низьких, немає рік таких широких)

If you need me call me no matter where you are

No matter how far don't worry baby

Just call my name I'll be there in a hurry

You don't have to worry...

Отже, можемо зробити висновок, що категорія негачії пронизує всі рівні мови, а тому має різнорівневі засоби вираження. Головними засобами імпліцитного заперечення на рівні висловлювання виступає його структура, інтонація та лексичний матеріал. В англійській сові імплікація в основному може бути виражена за допомогою негативних детермінантів чи бути прихованою (можна визначити лише в контексті).

Список літератури

1. Horn, L.R. 2010. „Multiple negation in English and other languages“. In: Horn, L.R. (ed.). The expression of Negation. Berlin/New York: De Gruyter Mouton, 111-148.
2. Lindstad, A.M. 2007. Analyses of negation: Structure and interpretation. Faculty of Humanities. Doctoral dissertation. University of Oslo.
3. Кришталюк Г. А. Заперечення в англійській мові: лінгвокогнітивний аспект: монографія / Ганна Анатоліївна Кришталюк. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені І. Огієнка, 2011. — 184 с.
4. Cambridge Dictionary [Електронний ресурс]. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/lest>
5. Lexico Dictionary [Електронний ресурс]. URL: <https://www.lexico.com/en/definition/lest>
6. Mirror [Електронний ресурс]. URL: <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/lest-forget-story-behind-iconic-13571698>

7. The Bible (King James Version) - book of Deuteronomy, chapter 4, verse 9.
8. Кобякова, І.К. Категоризація гумору: лінгвокультурні аспекти / І.К. Кобякова, В.М. Столяренко // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія. - 2008. - №1. - С. 40-44.
9. Abdullah N. A. 2015. The Semantic- syntactic Scopes of Negation in English language. International Journal of Scientific and Research Publications, Volume 5, Issue 9.

Швачко, С,О. Особливості імплікації негації в англomовному дискурсі [Текст] / С. Швачко, Н. Дудкина // Dynamics of the development of world science. Abstracts of the 4th International scientific and practical conference - Vancouver, Canada: Perfect Publishing: 2019. P.172-180.